

Damir JELUŠIĆ, dipl. iur.*

Neka kritička pravna promišljanja vezana uz predmet Klauz protiv Hrvatske

UDK 374

Autor u članku tematizira materiju snošenja troškova u parničnom postupku u slučaju parcijalnoga ili djelomičnoga stranačkog uspjeha u sporu kroz komentare, promišljanja i kritike pravnih shvaćanja koje je o toj materiji zauzeo Europski sud za ljudska prava.

1. UVOD

Materiju snošenja troškova u parničnom postupku kod parcijalnog ili djelomičnoga stranačkog uspjeha u sporu² u ovom ćemo članku razraditi kroz stajalište, komentare, promišljanja i kritike pravnih shvaćanja koje je o toj materiji **Europski sud za ljudska prava** (dalje: Sud) zauzeo u Presudi donesenoj po Zahtjevu broj 28963/10 u predmetu **Klauz protiv Hrvatske** koja je konačnom postala 9. prosinca 2013. (dalje: presuda).

Na ovaj nas je rad posebno ponukala činjenica da se jedan prvostupanjski parnični sud u recentno donesenoj nepravomoćnoj Presudi, prema našem mišljenju posvema neosnovano zbog razloga koje ćemo u nastavku detaljnije pravno argumentirati i elaborirati, u situaciji podjednakoga kvantitativnog stranačkog uspjeha u sporu, pozvao na navedenu Presudu i tuženike, državu i Klinički bolnički centar kao zdravstvenu ustanovu čiji je država osnivač³, **obvezao na solidarnu naknadu prvotužiteljevih⁴ parničnih troškova razmjerno njegovu parcijalnom kvalitativnom uspjehu u sporu** istodobno zauzevši pravno stajalište po kojem tuženici nemaju pravo na naknadu troškova, uz zaključnu uvodnu opasku da smo na pozivanje na navedenu Presudu naišli i u recentnoj ustavnosudskoj judikaturi.

2. ČINJENIČNE I KAZNENOPRAVNE OKOLNOSTI SLUČAJA

Zahtjev je Sudu podnio hrvatski državljani Ivan Klaus (dalje: podnositelj) koji je 1997. godine uhićen i priveden u policijsku postaju te tijekom višesatnog zadržavanja zlostavljan od strane policijskog službenika. Nakon podizanja Optužnice protiv policijskog službenika i provedbe prvostupanjskoga kaznenog postupka **policijski je službenik nepravomoćno osuđen na kaznu zatvora u trajanju od tri mjeseca s rokom kušnje od godinu dana** po Općinskom sudu u Donjem Miholjcu da bi nakon provedenoga žalbenog postupka Županijski sud u Osijeku u svojstvu drugostupanjskog potvrdio Presudu čime je ista postala pravomoćnom.

¹ Odvjetnik u Odvjetničkom društvu Vukić, Jelušić, Šulina, Stanković, Jurčan & Labuka d.o.o.

² Jelušić, Damir, Snošenje troškova parničnog postupka u slučaju parcijalnog stranačkog uspjeha u sporu, *Hrvatska pravna revija*, broj 09 za 2008., str. 95-99.

³ U skladu s odredbom čl. 59 st. 2. Zakona o ustanovama (Nar. nov. br. 76/93., 29/97., 47/99. i 35/08.) osnivač ustanove solidarno i neograničeno odgovara za obveze ustanove.

⁴ Izrazi u ovom radu uporabljeni u muškom rodu, primjerice tužitelj ili tuženik, odno su neutralni odnosno na jednak način obuhvaćaju muški i ženski rod.

3. PROVEDENI PARNIČNI POSTUPAK

Podnositelj je pred Općinskim sudom u Zagrebu, kojeg je zastupala odvjetnica, **inicirao parnični postupak radi naknade neimovinske štete** potražujući isprva zbirnu pravičnu naknadu u svoti od **295.000,00 HRK**.

U dokaznom je postupku izveden dokaz **medicinskim vještačenjem** u kojem je utvrđeno da je podnositelj **zadobio fizičke ozljede** u vidu nekoliko nagnječenja glave te modrice po ušima, bedrima, lijevom laktu i lijevoj strani abdomena koje su potpuno zacijelile bez trajnih posljedica, te nisu rezultirale smanjenjem životne aktivnosti.

Nadalje, dan ili dva dana trpio je **stalne snažne bolove**, tri ili četiri dana **povremene srednje bolove** te tri ili četiri tjedna **povremene blage bolove** i tijekom incidenta trpio je **intenzivan primarni strah**, a u sljedećih jedan ili dva dana **sekundarni strah** čiji se intenzitet postupno smanjivao i potpuno nestao tijekom sljedeća tri tjedna.

Nakon provedenog vještačenja podnositeljeva je punomoćnica preinačila Tužbu potražujući povišenim tužbenim zahtjevom zbirnu pravičnu naknadu u svoti od **335.000,00 HRK** i to:

- 15.000,00 HRK na osnovi pretrpljenih fizičkih bolova
- 20.000,00 HRK na osnovi pretrpljenog straha i
- 300.000,00 HRK zbog pretrpljene duševne boli uzrokovane zlostavljanjem.

Ističemo činjenicu da tada vrijedeći Zakon o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 53/91., 73/91., 3/94., 7/96. i 112/01., dalje: ZOO) nije poznavao duševnu bol zbog zlostavljanja kao pravno priznatu osnovu naknade nematerijalne štete⁵, ali jest duševnu bol zbog povrede prava na slobodu i prava osobnosti.

Po zaključenju glavne rasprave 2002. godine prvostupanjski je Sud podnositelju odmjerio zbirnu pravičnu naknadu u svoti od 14.500,00 HRK, po 5.000,00 HRK na osnovi pretrpljenog straha i povrede dostojanstva, ugleda i časti te 4.500,00 HRK na osnovi pretrpljenih fizičkih bolova, **istodobno:**

- **obvezavši tuženicu (RH)** na naknadu parničnih troškova razmjerno parcijalnom stranačkom uspjehu u sporu s 95,7 %, te ju je istodobno obvezao na podmirenje troškova nadležnoga državnog odvjetništva koje je zastupalo državu u svoti od 26.197,87 HRK
- **obvezavši podnositelja** na naknadu parničnih troškova razmjerno parcijalnom stranačkom uspjehu u sporu, s 4,3 %.

⁵ Ibid, čl. 200/1.

Nakon što je po podnositeljevoj žalbi **Županijski sud** istu odbio i potvrdio prvostupanjsku Presudu, u revizijskoj je fazi parnice **revizijski Sud 2007.** (Vrhovni sud RH) preinakom Presuda oba Suda nižih instancija podnositelju **odmjerio zbirnu naknadu** u svoti od 24.000,00 HRK, i to svote od 7.000,00 i 12.000,00 HRK na osnovi pretrpljenih fizičkih bolova i straha te svotu od 5.000,00 HRK osnovom povrede dostojanstva, ugleda i časti.

U kontekstu naknade troškova, **revizijski Sud 2007:**

- tuženicu je obvezao da podnositelju isplati svotu od 8.300,00 HRK, a
- podnositelja da tuženici isplati svotu od 19.000,00 HRK.

U skladu s odlukom Vrhovnog suda RH tuženica je podnositelju na osnovi glavnice, zakonskih zateznih kamata i parničnih troškova isplatila zbirnu svotu od 32.207,28 HRK u koju je sumu ukalkulirana i svota koju je podnositelj na osnovi naknade parničnih troškova bio obvezan namiriti državi.

4. MJERODAVNO PRAVO

Nakon iscrpljenja redovita pravnog puta, podnositelj je **protiv revizijske odluke podnio ustavnu Tužbu koju je Ustavni sud RH 2009. godine odbio.**

Ustavni sud RH pozvao na odredbe čl. 14. st. 2., čl. 22., čl. 23., čl. 29. t. 1. i čl. 48. Ustava Republike Hrvatske (Nar. nov., br. 85/10. – pročišćeni tekst i 5/14.), na odredbe čl. 62., čl. 65. st. 1. i čl. 71. st. 1. Ustavnog zakona o ustavnom sudu Republike Hrvatske (Nar. nov., br. 49/02. – pročišćeni tekst), na odredbe čl. 35., čl. 40. st. 2., čl. 151., čl. 154., čl. 155., čl. 156. st. 1. i čl. 163. Zakona o parničnom postupku (Nar. nov., br. 53/91., 91/92., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11. i 148/11. – pročišćeni tekst, 25/13. i 89/14. – Odluka Ustavnog suda), na odredbu čl. 22. Zakona o državnom odvjetništvu (Nar. nov., br. 51/01., 16/07., 20/07. – ispravak i 146/08.), na Tarifu o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika (Nar. nov., br. 91/04., 37/05. i 59/07.), odredbe čl. 155. i čl. 200. ZOO-a te pojedine odluke iz judikature Vrhovnog suda RH i Ustavnog suda RH.

5. POSTUPAK PRED SUDOM, PРАВNA STAJALIŠTA STRANAKA I PРАВNA PROMIŠLJANJA O NEKIM PРАВNO DUBIOZNYM PРАВNYM SHVAĆANJIMA SUDA

Ističemo da ćemo se Presudom baviti samo s motrišta utvrđene povrede prava na pristup sudu normiranog odredbom čl. 6.1. Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda⁶ kojom je, *inter alia*, propisano da radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Nakon odbijanja nekoliko tuženičnih procesnih prigovora istaknutih

po zastupnici Vlade Republike Hrvatske (dalje: Vlade), pred Sudom, potonji je zaključio da je Zahtjev dopušten jer nije očigledno neosnovan ni nedopušten⁷ i prešao na razmatranje osnovanosti Zahtjeva.

5.1. TVRDNJE STRANAKA

5.1.1. Tvrdnje tuženice

Prvo, tuženica je akcentirala **netočnost podnositeljeve tvrdnje** prema kojoj su troškovi koje je morao platiti državi bili veći od naknade koja mu je dodijeljena.

Drugo, apostrofirala je da je **odluka o troškovima utemeljena na mjerodavnim odredbama ZPP-a i tada vrijedeće odvjetničke Tarife**, te da se stoga temelji na zakonu, uz objašnjenje da se prema ZPP-u troškovi parničnog postupka, posebice sudske pristojbe i naknade odvjetnicima, određuju prema vrijednosti predmeta spora. U slučajevima kada tužitelj zahtijeva plaćanje određene svote, **pojasnila je tuženica**, vrijednost predmeta spora jest svota koja se potražuje u parničnom postupku. Kao izravna posljedica toga, kada je tužitelj postavio visoki tužbeni zahtjev, bit će visoki i tuženikovi sudski troškovi. **Parnični troškovi odmjeravaju se na kraju postupka, u skladu s uspjehom stranaka u sporu**, s tim da se ta pravila primjenjuju i u slučajevima u kojima je stranka država koju zastupa državno odvjetništvo. To pravilo predviđa **obvezu stranaka da plate troškove ovisno o svojem uspjehu u postupku** i koji se određuju u odnosu na vrijednost zahtjeva, postiže se legitiman cilj pravilnog djelovanja pravosudnog sustava sprječavanjem tužitelja u pokretanju neutemeljenih postupaka ili podnošenju nerazumno visokih zahtjeva koji nemaju činjeničnog uporišta ili ne odgovaraju stvarno pretrpljenoj šteti, te se štite financijski interesi tuženika.

Treće, u kontekstu razmjernosti, tuženica je istaknula da je domaći sud mogao primijeniti čak i odredbu čl. 154. st. 3. ZPP-a koja mu omogućuje da **dodijeli punu svotu troškova jednoj stranci ako je njezin parnični neuspjeh razmjerno nezatan**, a odabrali su to ne učiniti upravo zbog prirode podnositeljeva zahtjeva⁸.

Četvrto, tuženica je istaknula da je **na činjenična utvrđenja** prema kojima je podnositelj pretrpio nekoliko lakših ozljeda pa su (imajući u vidu relevantnu judikaturu VSRH-a) podnositelj i njegova odvjetnica trebali biti svjesni da je tražena svota nerealno visoka s obzirom na ozljede i na to **da će podnositelju vjerojatno biti određeno plaćanje velikog dijela tuženičnih troškova postupka.**

Peto, tuženica je skrenula pozornost na činjenicu da je **nakon provedbe vještačenja postalo očiglednim da je tražena svota postavljena previsoko, podnositelj je povisio tužbeni zahtjev na 335.000,00 HRK** i tom procesnom radnjom dodatno povećao vrijednost predmeta spora, što je rezultiralo povećom plaćanja relativno visokog postotka troškova postupka državi u svoti od 19.000,00 HRK. Stoga je, s obzirom na navedeno, tuže-

⁶ Konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda (Nar. nov., - Međunarodni ugovori, br. 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst, 8/99. - ispravak, 14/02., 9/05., 1/06. i 2/10.).

⁷ Klauz protiv Hrvatske, t. 65.

⁸ Navedeno je pravno stajalište Vlade nesukladno zauzetim pravnim shvaćanjima Vrhovnog suda Republike Hrvatske o pravnom pitanju razmjerno nezatanog neuspjeha u sporu; pogledati, primjerice, Rev x 211/2008-2

ilca istaknula kako svota tuženičnih parničnih troškova nije bila nerazumna ni proizvoljna, imajući u vidu traženu svotu pravične naknade pa stoga nije došlo do povrede čl. 6.1. Konvencije⁹.

5.1.2. Tvrdnje podnositelja

Podnositelj je na navedenu pravnu argumentaciju odgovorio tvrdnjom da ni tuženica ni domaći sudovi nisu razumjeli specifičnu prirodu njegovog građanskog predmeta te ga je tretirala kao uobičajen građanski predmet koji ne uključuje ozbiljnu povredu Konvencije, napomenuvši dalje da su kriteriji koje su domaći sudovi primijenili razvijeni na temelju uobičajenih građanskih predmeta, poput onih koji se odnose na naknade štete za ozljede zadobivene u prometnim nesrećama ili barskim tučnjavama i ne mogu se primijeniti na njegov predmet koji se odnosio na mučenje i zlostavljanje u okolnostima nezakonitog uhićenja i pritvora za koje je odgovoran policijski službenik, a što je očigledno iz činjeničnih nalaza kaznenog suda. U tim se okolnostima, dodao je, svota potraživanja na osnovi naknade nematerijalne štete nije mogla smatrati previsokim da su domaći sudovi uzeli u obzir svrhu dosuđivanja naknade u takvim slučajevima, a to je obeštećenje žrtve, ali odvratanje od sličnih nedjela u budućnosti¹⁰.

5.2. OCJENA SUDA

Sud je prvo, pravno karakterizirajući Zahtjev, ponovio što je sporno među strankama i potom ustvrdio:

➤ ... da je u predmetu Stankov smatrao da bi namećanje znatnog financijskog opterećenja nakon završetka postupka moglo značiti ograničenje prava na pristup sudu, te utvrdio da nalog podnositelju da podmiri te troškove predstavlja takvo ograničenje, iako su se troškovi postupka u predmetu Stankov odnosili na sudske pristojbe..., ...u jednakoj mjeri primjenjiv na ovaj predmet u kojem se troškovi za koje je podnositelju naloženo da ih plati državi sastoje od naknada državnom odvjetništvu za zastupanje od naknada parničnom postupku, te koji se uplaćuju u državni proračun, pa Sud stoga smatra da se podnositeljev zahtjev na temelju članka 6.1. Konvencije zbog previsokih troškova postupka treba ispitati kao prigovor ograničenja prava pristupa na sud¹¹...

Već ovdje moramo izraziti prvo pravno neslaganje sa Sudom radi pozivanja na predmet Stankov, budući da propisivanje plaćanja visokih svota sudskih pristojbi na pojedinu parničnu radnju doista može onemogućiti pravo na pristup sudu, ponajprije osobama manje platežne moći. Međutim, u predmetu nisu posrijedi bili troškovi plateža visokih svota sudskih pristojbi nego naknada parničnih troškova tuženici (državi) koja se temeljila na neosnovano, nerealno i neprimjerno (pre)visoko impostiranom tužbenom zahtjevu koji je zbog svoje nerealnosti nepotrebno generirao visoke parnične troškove obiju stranaka.

Posve je nejasno zbog čega Sud u ovom kontekstu, (implicitno), problematizira pravo države na naknadu parničnih troškova, posebno iz perspektive odnosno kroz prizmu dijela obrazloženja u kojem je ustvrdio da:

➤ ... ovakvo stajalište ne mijenja činjenica da se navedena pravila također primjenjuju na građanske postupke u kojima je stranka država, čime joj se omogućuje da od neuspješne stranke naplati troškove zastupanja. Ne može se smatrati da država ima neograničene resurse, te bi i država, poput privatnih stranaka, također trebala uživati zaštitu od neutemeljenih parnica¹²...

Sud je potom u vezi s razmatranjem je li egzistiralo ograničenje podnositeljeva prava na pristup sudu, ustvrdio da odredba čl. 154. st. 1. ZPP-a sadržava pravilo koje je kolokvijalno nazvao gubitnik plaća, a prema kojemu neuspješna stranka mora platiti troškove uspješne stranke, dok prema odredbi st. 2. istog članka ZPP-a, u situaciji parcijalnog uspjeha u sporu, sud može naložiti stranci da naknadi odgovarajući dio troškova protustranke.

Nadalje, ustvrdio je i činjenicu da se u skladu s odvjetničkom Tarifom nagrade u parničnim postupcima, u načelu, izračunavaju u odnosu na vrijednost predmeta spora te da u slučajevima kada tužitelj traži isplatu svote, vrijednost predmeta spora odgovara potraživanoj svoti.

Konačno, ustvrdio je da u procesnoj situaciji u kojoj sud presudi da je tužbeni zahtjev za naknadom štete tuženika osnovan, ali previsok, parnični sud mora tuženiku naložiti da tužitelju plati naknadu štete, a tužitelju istodobno može naložiti da plati tuženikove troškove postupka, dometnuvši pravilno da je:

➤ ... svrha ovih pravila zaštititi tuženike od tužitelja koji ističu previsoke osnovane zahtjeve i time nerazumno povećavaju troškove odvjetnika koji zastupa tuženika...

Međutim, zaključio je pravnim shvaćanjem prema kojem:

➤ ... budući da pravilo „gubitnik plaća“ i s njim povezano pravilo prema kojem jedna stranka plaća troškove druge stranke, uključujući odvjetničku nagradu, u omjeru koji odgovara njihovu uspjehu u postupku, pri čemu će iznos troškova ovisiti o visini tužbenog zahtjeva, potencijalne parničare odvrataju od podnošenja preuveličanih zahtjeva pred sudovima, Sud smatra da se to može smatrati ograničenjem koje ometa pravo na pristup sudu..., takvo ograničenje ne može smatrati nespojivim per se s člankom 6.1. Konvencije. Međutim, iznos troškova procijenjenih u svjetlu određenih okolnosti danog predmeta materijalni je čimbenik pri odlučivanju je li osoba uživala pravo pristupa na sud. Kako je Sud u brojnim prigodama naglasio, ograničenje koje utječe na pravo na pristup sudu neće biti spojivo s člankom 6.1., osim ako teži legitimnom cilju, te ako postoji razuman odnos razmjernosti između iskorištenih sredstava i legitimnog cilja koji se teži postići. Sud stoga mora preispitati je li to postignuto u ovom predmetu¹³...

⁹ Klauz protiv Hrvatske., t. 67. – 74.

¹⁰ ibid., t. 75.

¹¹ ibid., t. 76. i 77.

¹² ibid., t. 85.

¹³ ibid., t. 78. – 83.

Prešavši na navedeno preispitivanje deklarirao je pravno stajalište prema kojem:

➤ ... primjećuje da se načelo na kojem počivaju pravila „gubitnik plaća” i gore prikazano povezano pravilo o naknadi troškova sastoji u izbjegavanju neopravdanog parničenja i nerazumno visokih troškova parničenja odvracanjem potencijalnih tužitelja od pokretanja neutemeljenih sporova ili podnošenja previsokih tužbenih zahtjeva bez snošenja posljedica. Sud stoga smatra da ova pravila kroz odvracanje od neutemeljenih parnica i preuveličanih troškova općenito teže legitimnom cilju osiguranja pravilnog djelovanja pravosudnog sustava i zaštite prava drugih. Ovakvo stajalište ne mijenja činjenica da se navedena pravila također primjenjuju na građanske postupke u kojima je stranka država, čime joj se omogućuje da od neuspješne stranke naplati troškove zastupanja. Ne može se smatrati da država ima neograničene resurse, te bi i država, poput privatnih stranaka, također trebala uživati zaštitu od neutemeljenih parnica¹⁴...

Prešavši, naposljetku, na razmatranje je li ograničenje, prema nama navodno ograničenje, bilo razmjerno cilju kojem se teži, Sud je prvo ponovio da je:

➤ ... prvenstveno na nacionalnim tijelima, posebice sudovima, da tumače i primjenjuju domaće pravo... što se ... posebice odnosi na to kako sudovi tumače pravila postupovne prirode. Uloga Suda ograničena je na utvrđivanje jesu li učinci takvog tumačenja spojivi s Konvencijom... podnositelj nije osporio sama pravila sadržana u članku 154. ZPP-a... smatra da njegov zahtjev za naknadu štete nije bio previsok. Međutim, Sud ne može u kontekstu članka 6.1. Konvencije ispitati je li iznos dodijeljen podnositelju zbog pretrpljenog zlostavljanja od strane policije bio dostatan... Jedino pitanje koje Sud u ovom predmetu može ispitati na temelju članka 6.1. Konvencije jest da li je podnositelju zahtjeva nalogom da državi, koju je zastupalo državno odvjetništvo, podmiri troškove zastupanja jednake odvjetničkim nagradama, neopravdano ograničeno pravo na pristup sudu. S tim u vezi Sud najprije ponavlja da je iznimno teško procijeniti nematerijalnu štetu, te da to često uključuje istraživanje ranijih predmeta kako bi se na temelju sličnih okolnosti utvrdio vjerojatni iznos naknade štete. U predmetu Stankov Sud je presudio da je došlo do povrede prava pristupa sudu prvenstveno jer je utvrdio da se podnositelja zahtjeva ne može okriviti zbog postavljanja visoke cijene „vrijednosti” slobode u situaciji u kojoj Vlada nije dokazala da postoji razvijena ili dostupna sudska praksa određivanja visine naknade za nezakonito pritvaranje. U tom slučaju nije bilo jasno kako bi bilo tko, pa i pravnik, mogao utvrditi što bi u podnositeljevu slučaju bio „razuman” zahtjev. Međutim, to nije u potpunosti tako u ovom predmetu. Prema stajalištu Suda očito je da u Hrvatskoj postoje kriteriji koji pojednostavljuju sudačku diskreciju u ocjenjivanju visine naknade koja se do-

djeljuje za nematerijalnu štetu, konkretno Smjernice iz 1995. i Smjernice iz 2002.¹⁵ koje je Vrhovni sud donio upravo u tu svrhu. Iako se čini da Smjernice iz 1995. nisu objavljene, podnositelj nije tvrdio da su njegovoj punomoćnici bile nedostupne niti postoje dokazi koji bi na to upućivali. Nasuprot tome, činjenica da iznos koji je podnositeljeva punomoćnica tražila na imenu naknade za fizičke bolove, 15.000,00 HRK, i strah, 20.000,00 HRK, nisu pretjerani u usporedbi s gornjim granicama propisanim Smjernicama... upućuje na to da je podnositeljeva odvjetnica bila upoznata s tim Smjernicama. Sud dalje primjećuje da se najveći dio podnositeljevog zahtjeva za naknadu štete, 335.000,00 HRK, odnosio na duševne boli pretrpljene zbog policijskog zlostavljanja. U odnosu na tu vrstu nematerijalne štete, podnositelj je tražio 300.000,00 HRK, no domaći su mu sudovi dodijelili samo 5.000,00 HRK. S tim u vezi, Sud primjećuje da ni Smjernice iz 1995. ni Smjernice iz 2002. ne navode nikakve iznose glede ove vrste štete, kao i da sudska praksa Vrhovnog suda ne upućuje na to kolika bi bila primjerena visina naknada za tu vrstu štete koja se, u smislu članka 200. Zakona o obveznim odnosima iz 1978., smatra štetom nastalom zbog povrede prava osobnosti. Usprkos tomu, uzimajući u obzir iznose naknada navedene u Smjernicama iz 1995. za najteže vrste nematerijalne štete poput smrti bliskog srodnika, 15.000,00 DEM odnosno 55.800,00 HRK, ili teškog invaliditeta člana uže obitelji, 20.000,00 DEM odnosno 74.400,00 HRK, Sud smatra da su podnositelj zahtjeva odnosno njegova punomoćnica, iako možda nisu imali jasnu smjernicu, imali barem naznaku da je potraživanje od 300.000,00 HRK za duševne boli pretrpljene zbog zlostavljanja službenih tijela vjerojatno pretjerano. Glede podnositeljeva argumenta da se njegov tužbeni zahtjev ne bi trebao smatrati pretjeranim jer svrha naknade nije samo obeštećenje žrtve, već i odvracanje od budućeg neprimjerenog postupanja, Sud primjećuje da hrvatski zakon ne predviđa odštetu kaznene naravi. Vlada je istaknula da je, protivno podnositeljevim podnescima, iz presude Vrhovnog suda od 24. travnja 2007. bilo očigledno da troškovi koje je na kraju morao platiti podnositelj, 19.000,00 HRK, nisu bili veći od dodijeljene naknade, 24.000,00 HRK. S druge strane, ti su troškovi iznosili 79% naknade koja mu je dodijeljena. Sud dalje primjećuje da je ukupna naknada financijski bila još povoljnija za podnositelja ima li se u vidu činjenica da je državi također naloženo da mu na iznos dodijeljene naknade štete plati dospjele zakonske zatezne kamate, te da je u konačnici po toj osnovi primio 18.907,28 HRK. Dodatno, domaći sudovi podnositelju nisu naložili i da plati zakonske zatezne

¹⁵ Vrhovni je sud u brojnim odlukama deklarirao pravno shvaćanje po kojem Orijentacijski kriteriji i iznosi za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete ne predstavljaju matematičku formulu koja pukim automatizmom služi za utvrđivanje i izračunavanje pravične novčane naknade, te da prilikom određivanja naknade štete treba uzeti u obzir sve okolnosti slučaja. Pogledati, primjerice, Rev 1223/2009-2, Rev 1292/2009-2 i Rev x 581/2010-2. Kriteriji su dostupni na poveznici http://www.iusinfo.hr/Appendix/DDOKU_HR/DDHR20110111N53_5_1.pdf

¹⁴ ibid., t. 84. i 85.

kamate na iznos troškova koji je morao platiti državi. Stoga, uzme li se u obzir iznos od 18.907,28 HRK, troškovi koje je podnositelj morao platiti državi su iznosili 44% njegove ukupne financijske naknade u iznosu od 42.907,28 HRK. Međutim, kada se troškovima države pridodaju troškovi podnositeljeva vlastitog pravnog zastupnika, to znači da je podnositelj „izgubio” gotovo cjelokupnu naknadu koja mu je dosuđena, te da zapravo nije dobio gotovo ništa¹⁶...

S obzirom na citirane dijelove presude, razvidno je da iz iste nigdje ne proizlazi da je podnositelj razliku između ukupno mu nastalih troškova prvostupajskog postupka u svoti od 40.070,00 HRK navedenoj u t. 15. na koju se pozvao Sud, smanjene za svotu od 19.000,00 HRK koju je prema revizijskoj odluci na osnovi troškova obvezan platiti tuženicima, i zbirne svote koju je sa svih osnova namirio od države, svotu od 42.907,28 HRK, uopće platio svojoj punomoćnici, a to je *conditio sine qua non* da bi se ta svota involvirala u kalkulaciju.

Nadalje, sud je kalkulaciju, utemeljio na svoti podnositeljevih parničnih troškova utvrđenih u prvostupajskom postupku umjesto na parničnim troškovima konačno utvrđenima u revizijskoj odluci koji su, naravno, nakon prvostupajskog sudovanja bili veći, a što je utjecalo na točnost i pravilnost obračuna, a potom i posljedično na pravno shvaćanje prema kojem:

➤ ... Sud smatra da ponašanje podnositelja u predmetnom postupku, točnije podnošenje pretjerano visokog zahtjeva za naknadu štete, ne može opravdati takvo značajno smanjenje dodijeljene naknade. S tim u vezi, Sud prvo primjećuje da tumačenje VSRH o primjeni članka 154. ZPP-a domaćim sudovima daje znatnu diskreciju u pogledu razdjeljivanja troškova u slučajevima djelomičnog uspjeha u postupku, upućujući ih da tu odredbu primjenjuju kvalitativno, a ne samo kvantitativno. Taj pristup im čak omogućuje da sve troškove dodijele stranci koja je u postupku uspjela s osnovom, ali ne i s visinom zahtjeva. Međutim, domaći su sudovi u ovom predmetu tu odredbu primjenjivali mehanički, bez obraćanja dovoljne pozornosti na posebne okolnosti podnositeljeva predmeta, posebice na činjenicu da se radilo o predmetu naknade nematerijalne štete koje je nastala kao rezultat kaznenog djela zlostavljanja koje je počinio policijski djelatnik, te da se ne radi o klasičnom građanskopravnom sporu privatnih stranaka. Napose, imajući u vidu da je policijski službenik kazneno osuđen zbog zlostavljanja podnositelja, ne može se tvrditi da je podnositelj zahtjev za odštetu protiv države bio neosnovan, a njegovo postupanje neopravdano¹⁷...

U kontekstu citiranog, neosnovanim smatramo sudsko stajalište prema kojem:

➤ ... ponašanje podnositelja u predmetnom postupku, točnije podnošenje pretjerano visokog zahtjeva za naknadu štete, ne može opravdati takvo značajno smanjenje dodijeljene naknade...

Prvo, citirano stajalište smatramo neosnovanim zbog toga što je **impostiranje previsokoga tužbenog zahtjeva u neposrednoj i pravno relevantnoj vezi sa smanjenjem tuženikove naknade** odnosno s povećanjem parničnih troškova koji su, posljedično, koji nisu utjecali na smanjenje naknade s obzirom na povećanje tužiteljeve obveze na osnovi naknade parničnih troškova. Ili, drugim riječima, da je tužbeni zahtjev po visini postavljen u realnim umjesto nerealnim okvirima i gabaritima, tužiteljeva obveza prema tuženicima, na osnovi parničnih troškova, ne bi ni nastala; nastala bi samo tuženičina obveza.

Drugo, u kontekstu navedenog ne vidimo razlog zbog kojeg se Sud pozvao na judikaturu VSRH-a po kojoj **pri procjeni parničnog uspjeha ne treba sagledavati samo kvantitativni nego i kvalitativni uspjeh u sporu** jer su u konkretnom slučaju obračunani svi parnični troškovi obje stranke i potom istima odmjereni naknada razmjerno kvantitativnom postotnom uspjehu u sporu upravo onako kako to, u pravilu, čini i VSRH.

Treće, nije točna karakterizacija Suda prema kojoj su domaći sudovi odredbu čl. 154. ZPP-a primjenjivali *mehanički*, nego su je primjenjivali u skladu s njezinim legitimnim i opravdanim ciljem, svrhom i smislom te podudarno i u skladu s relevantnom domaćom judikaturom.

Četvrto, naši pozitivnih propisi **ne distingviraju klasične od specifičnih građanskopravnih sporova u kontekstu ovog predmeta pa su**, prema našem mišljenju, sudovi i u tom kontekstu postupali posve zakonito i pravilno.

Peto, potpuno je **nejasno zbog čega je Sud deklarirao stajalište prema kojem se ... ne može tvrditi da je podnositelj zahtjev za odštetu protiv države bio neosnovan...** jer to nitko nije tvrdio, već su to pravomoćno utvrdili mjerodavni kazneni i parnični sudovi, uključujući i najviši Sud u državi, a **potpuno je neprihvatljivo i sudsko stajalište prema kojem**, u kontekstu zatražene svote na osnovi naknade neimovinske štete, ... *postupanje podnositelja nije bilo neopravdano*...

Nadalje, **Sud je nastavio s tvrdnjom** prema kojoj ... što je još važnije, **ne postoji dokaz da je država kao tuženik, kojeg je zastupalo državno odvjetništvo, a ne odvjetnik, u posebnim okolnostima ovog predmeta imala ikakve dodatne troškove zbog činjenice da je podnositelj postavio previsok tužbeni zahtjev za naknadu štete**¹⁸...

Naime, **citirano je netočno i neosnovano**, jer da je podnositelj tužbeni zahtjev impostirao, po visini, u realnim okvirima, tada bi parnični troškovi obje stranke, pa i tuženice zastupane po državnom odvjetništvu, bili kudikamo niži, pa posljedično tome, tužiteljeva obveza na temelju te osnove ne bi ni nastala.

Sasvim konkretno, pri realnoj vrijednosti predmeta spora, sve do svote od 100.000,00 HRK, četiri puta veće od odmjereni zbirne pravične naknade tužitelju, vrijednost parnične radnje bila bi 75 bodova, a kod postavljenoga tužbenog zahtjeva u svoti od 335.000,00 HRK bila je 500 bodova, sve, dakako, s pripadajućim porezom na dodanu vrijednost, uz vrijednost boda od 10,00 HRK. Prevedeno na jezik novca, parnične bi se radnje, umje-

¹⁶ *ibid.*, t. 86. – 92.

¹⁷ *ibid.*, t. 93. – 95.

¹⁸ *ibid.* t. 95.

sto u svoti od 5.000,00 HRK, tarifirale u svoti od 750,00 HRK po poduzetoj procesnoj radnji.

Dakle, sudsko stajalište da država zbog previsoko postavljena tužbenog zahtjeva nije imala dodatne troškove ne samo da je netočan nego je točno da bi ti parnični troškovi, pri realno naznačenoj vrijednosti predmeta spora, bili više od šest puta manji.

U nastavku citiramo zaključak suda, kako slijedi:

➤ ... Stoga, u predmetnom slučaju dva glavna razloga za sankcioniranje procesne nediscipline, a to su izbjegavanje neopravdanog parničnja i nerazumno visokih troškova parničnja, nisu bila izravno primjenjiva. Kao rezultat navedenog, dodjela troškova u ovom predmetu je imala neke neprihvatljive posljedice. Kao prvo, paradoksalno je da je država jednom rukom, naknadama za državno odvjetništvo koje ju je zakonski zastupalo, uzela znatan dio onoga što je dodijeljeno drugom. Kao drugo, postupovna sankcija za podnositeljev minoran postupovni propust, odnosno isticanje previsokog tužbenog zahtjeva, bila je toliko stroga da je neopravdano umanjila naknadu koja mu je dodijeljena zbog tako ozbiljnog nezakonitog čina kao što je kazneno djelo zlostavljanja tijekom obavljanja službene dužnosti, a koje djelo zabranjuje članak 3. koji se ubraja u jednu od temeljnih odredbi Konvencije. Sukladno tome, ne može se reći da su odluke domaćih sudova u ovom predmetu bile razmjerne legitimnom cilju kojem smjera pravilo navedeno u članku 154. stavku 2. Zakona o parničnom postupku koje od jedne stranke zahtijeva da protivnoj stranci naknadi troškove ovisno o njihovom uspjehu u sporu, a koji se troškovi utvrđuju razmjerno visini tužbenog zahtjeva. Njegova primjena je u ovom predmetu rezultirala ograničenjem koje je umanjilo samu bit podnositeljevog prava na pristup sudu. Stoga je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije¹⁹...

Prvo, nema ništa paradoksalno u činjenici da su domaći sudovi državi u parničnom svojstvu tuženice odmjerili naknadu na osnovi parničnih troškova jer to nije paradoksalno nego u skladu s mjerodavnim propisima.

Drugo, opetovano skrećemo pozornost na činjenicu da je takvo sudsko stajalište u koliziji s pravnim stajalištem koje je deklarirao pod točkom 85. obrazloženja Presude:

➤ ... ovakvo stajalište ne mijenja činjenica da se navedena pravila također primjenjuju na građanske postupke u kojima je stranka država, čime joj se omogućuje da od neuspješne stranke naplati troškove zastupanja. Ne može se smatrati da država ima neograničene resurse, te bi i država, poput privatnih stranaka, također trebala uživati zaštitu od neutemeljenih parnica...

Treće, kod postavljanja krajnje nerealnoga tužbenog zahtjeva nije riječ o *minoranom procesnom propustu*, kakvim ga je okarakterizirao Sud, nego o *kapitalnom i esencijalnom procesnom propustu* koji često srećemo u praksi.

Četvrto, postupanje je domaćih sudova svih instancija bilo razmjerno legitimnom cilju sadržanom u odredbi čl. 154. st. 2. ZPP-a odnosno *potpuno zakonito*.

Peto, naš je zaključak da u predmetnom slučaju nije bilo povrede prava na pristup sudu u smislu odredbe čl. 6.1. Konvencije, a posljedično ni povrede odredbe čl. 1. Protokola broj 1 uz Konvenciju, a u kojem je kontekstu Sud ustvrdio da:

➤ ... smatra da znatno smanjenje iznosa tog potraživanja, koje je rezultat obveze plaćanja troškova postupka, predstavlja miješanje u pravo podnositelja da mirno uživa svoje vlasništvo²⁰...

6. PRAVNA REFLEKSIJA PREDMETA KLAUZ PROTIV HRVATSKE NA DOMAĆU JUDIKATURU

Republika Hrvatska pripada zemljama kontinentalno-europskoga ili eurokontinentalnoga pravnog kruga u kojima sudska praksa nije formalan već neformalan posredni pravni izvor odnosno vrelo.

Ustavom je normirano da sudovi sude na temelju Ustava, zakona, međunarodnih ugovora i drugih važećih izvora prava, a gotovo identičnu normativnu stilizaciju sadržava i Zakon o sudovima (Nar. nov., br. 28/13., 33/15. i 82/15., dalje: ZS), samo što su u njemu zamijenjena mjesta međunarodnih ugovora i zakona, što je pravilno. Judikatura, pa i ona ESLJP-a, potpada pod navedene važeće pravne izvore.

Nedavno smo u medijima pročitali vijest da je prvostupanjski parnični sud donio nepravomoćnu Presudu²¹, u kojoj je o naknadi troškova postupka odlučio neposredno primijenivši Konvenciju, uz sljedeće obrazloženje:

➤ ... O parničnim troškovima stranaka po mišljenju ovog suda potrebno je odlučiti primjenom Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s pripadajućim Protokolima jer je Konvencija s pripadajućim Protokolima sastavni dio pravnog poretka Republike Hrvatske. Članak 6.1. Konvencije omogućuje strankama slobodan pristup sudu. Dakle, isključena su bilo kakva ograničenja koja bi se ticala tog prava, a članak 1. Protokola broj 1 uz Konvenciju štiti vlasništvo stranke (presuda Europskog suda za ljudska prava od 18. srpnja 2013. u predmetu Klauz protiv Hrvatske koja je postala konačna 09. prosinca 2013.). U tom je smislu potrebno naći primjerenu ravnotežu vodeći računa o tome da je tužitelj krivnjom tuženika pretrpio tjelesne ozljede i kada je u parnici utvrđeno da su tuženici odgovorni za štetu to je tužitelj dokazao pravnu osnovu odštetnog potraživanja prema tuženicima. Stoga, u ovoj parnici odgovorni su tuženici i oni nemaju pravo na naknadu parničnih troškova dok tužitelj ima pravo na naknadu njegovih nužnih parničnih troškova prema stupnju uspjeha u odštetnoj parnici...

¹⁹ ibid., t. 95. – 97.

²⁰ ibid., t. 104. – 110.

²¹ Općinski sud u Rijeci, P-943/2007-219 od 28. prosinca 2015.

Prvo, u kontekstu citiranog, **problematičnim smatramo odlučivanje o platežu parničnih troškova u konkretnoj parnici neposredno na temelju Presude ESLJP-a** (kao pojedinačnoga odnosno individualnoga pravnog akta) **umjesto** na temelju domaćih formalnih pravnih izvora, od Ustava naniže, a u skladu s načelom **normativne hijerarhije**, iako se prvostupanjski Sud kao pravnu osnovu pozvao na Konvenciju kao međunarodni ugovor i posljedično drugi po snazi²² opći pravni propis tuzemnoga pravnog poretka u normativno-hijerarhijskom smislu.

Drugo, u toj je Presudi Sud deklarirao načelna pravna stajališta koja djeluju *inter partes*, (između stranaka) ne *erga omnes* (prema svima).

Treće, takvo odlučivanje unosi krajnju pravnu nesigurnost u domaći pravni poredak u kojem judikaturu, prema Ustavu i ZS-u, ujednačava VRSRH, a u pogledu ovoga pravnog pitanja ujednačio ju je ESLJP.

Četvrto, smatramo da načelna pravna stajališta deklarirana u Presudi *Klauz protiv Hrvatske* uopće nisu bila primjenjiva *in concreto*. Posrijedi je bio podjednak kvantitativni procentualni uspjeh u sporu, prvotuzitelja u omjeru od 46 % i, *argumentum a contrario*, tuženika u omjeru od 54 %.

U takvoj pravnoj situaciji, pravilno i zakonito odlučujući o naknadi troškova postupka kod parcijalnog uspjeha u sporu, na temelju odredbe čl. 154. st. 2. ZPP-a, **parnični je sud mogao odlučiti na relevantnoj judikaturi iznjedrenoj o tom materijalnopravnom pitanju na tri načina.**

- Prvo, mogao je odlučiti, imajući u vidu kvantitativan uspjeh u sporu koji je podjednak, **da svaka stranka snosi svoje troškove postupka.**
- Drugo, mogao je u skladu s kvantitativnim uspjehom u sporu **obračunati troškove svih stranaka, potom ih prebiti i na kraju stranci/strankama koja je na temelju takva izračuna imala veće troškove, odmjeriti na taj način dobivenu svotu.**
- Treće, mogao je, uzimajući u obzir kvalitativan prvotuziteljev parnični uspjeh, **odrediti neki drugi razmjerni uspjeh u sporu koji bi se temeljio na kvalitativnom i kvantitativnom uspjehu stranaka** (primjerice 65 % – 35 % ili 70 % – 30 % u prvotuziteljevu korist), **potom obračunati troškove svih stranaka razmjerno tom uspjehu, prebiti ih i konačno obvezati na naknadu troškova protustranku stranke/stranaka čiji su troškovi bili veći.**

Da se prvostupanjski Sud odlučio za neku od navedenih mogućnosti, ne bi povrijedio prvotuziteljevo ustavno i konvencijsko pravo na pristup sudu.

Skrećemo pozornost na to kako je **bespredmetno za uzimati pravno stajalište** o povredi prava na pristup sudu u parnici u kojoj je tuženicima, državi i medicin-

²² Odredbom je čl. 141. Ustava normirano da međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarjnega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona.

skoj ustanovi, naloženo da prvotuzitelju na osnovi naknade štete isplate zbirnu svotu od 5.994.759,31 HRK s pripadajućim zakonskim zateznim kamatama.

Ističemo tri ustavnosudska predmeta²³ u kojima su se tužitelji pozivali upravo na predmet *Klauz protiv Hrvatske*. U sva su tri predmeta **ustavne tužbe odbijene** uz, u dijelu obrazloženja istih kojima se Sud referirao na pozivanje na navedenu Presudu, sadržajno identična obrazloženja od kojih citiramo bitan fragment jednoga:

- ... S obzirom na navode ustavne tužbe da je i odluka o trošku u suprotnosti s načelnim stajalištima koja je ESLJP izrazio u presudi *Klauz protiv Hrvatske* od 18. srpnja 2013., zahtjev broj 28963/10, Ustavni sud utvrdio je da ista nisu primjenjiva na konkretan slučaj...

7. ZAKLJUČAK

Smatramo kako u predmetu *Klauz protiv Hrvatske* **domaći sudovi** ni u jednom od tri provedena stupnja parničnog sudovanja, obvezujući tužitelja na platež troškova postupka razmjerno parcijalnom stranačkom uspjehu u sporu, **nisu povrijedili podnositeljevo ustavno i konvencijsko pravo na pristup sudu zajamčeno mu odredbom čl. 6.1. Konvencije, a posljedično tome ni pravo vlasništva u smislu odredbe čl. 1. Protokola broj 1. uz Konvenciju.**

Upravo suprotno, smatramo da su domaći parnični sudovi svih instancija pravilno i zakonito, u skladu sa zakonskim pravilima i na temelju istih iznjedrenom i ujednačenom judikaturom VRSRH-a koji je u parnici također participirao u revizijskoj fazi, donijeli odluke o naknadi troškova.

Stoga smo u ovom slučaju **posve suglasni s pravnim stajalištem tuženice prema kojem** je razmjerno malen podnositeljev parcijalan kvantitativni uspjeh u sporu produkt isključivo, samo i jedino impostiranja krajnje nerealnoga i neprimjerenoga tužbenog zahtjeva na osnovi naknade štete po visini, odnosno, **da je podnositelj, zastupan po punomoćnici odvjetnici, postavio tužbeni zahtjev koji bi se po visini kretao barem u približno realnim okvirima, njegova obveza na osnovi naknade parničnih troškova državi ne bi ni nastala.**

²³ Ustavni sud Republike Hrvatske, brojevi U-III-617/2011, U-III-6713/2014 i U-III-3553/2015

AKTUALNO

Sustav računa prema kojemu se vodi glavna knjiga i sastavljaju financijski izvještaji **PODUZETNIKA** sadržan je u: RRIF-ovom računskom planu za poduzetnike XX. izdanje, Zagreb 2015.

Opseg: 160 str. Cijena: 73,50 kn
Cijena sa CD-om: 84,00 kn

